

obres que no anul·len sinó que incorporen a la modernitat l'herència del propi aprenentatge. No són pas síntesi de tradició i transgressió, perquè la voluntat de contradicció de llenguatges hi és ben palesa, discutint entre ells. D'altres obres posteriors, en canvi, mostren una possible solució a l'atzucac i marcaran el tipus de mirada de Fita cap a Girona: «creure en la realitat objectiva com a aliment per a altres valors subjectius i més lliures», segons escriu el mateix artista. Una escampadissa de tinta i ara és una ombra; el llapis que puja i baixa i guaita, Sant Feliu.

Aquesta solució, desacomplexada i lúdica, és potenciada amb la voluntat investigadora i la formidable capacitat de treball que sempre han caracteritzat l'actitud de Fita, i en les obres dels darrers anys que integren la tercera part del llibre aquesta investigació tècnica i formal és duta a l'extrem. Així com la repetició contínua d'un mot l'acaba buidant de contingut per reduir-lo a un mer joc fonètic, en mans de Fita acabem per oblidar els volums de Sant Nicolau o la catedral, cada vegada més esquematitzats i simplificats, per congratular-nos amb ell per les troballes que li reporten els materials, gratats, gotejats, bufats, pastats, fregats per una consciència ordenadora que no oblidia mai el punt de partença.

Josep Pujol i Coll

Bon llibre, mala edició

TOLEDANO GONZALEZ,
Lluís Ferran

La muntanya insurgent. La tercera guerra carlina a Catalunya, 1872-1875.

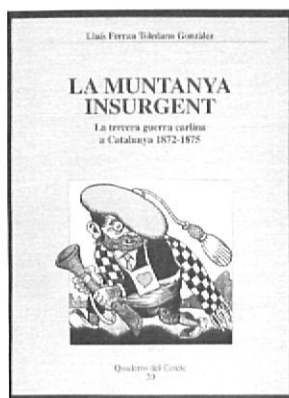
Cercle d'Estudis Històrics i Socials.
Girona, 2004.
541 pàgines.

Lluís Ferran Toledano ha dedicat els últims anys a estudiar el carlisme català a l'època del Sexenni democràtic (1868-1874). Els resultats de la seva recerca els coneixem a través dels articles i llibres que ha anat publicant. Ara apareix *La muntanya insurgent. La tercera guerra carlina a Catalunya, 1872-1875*, que constitueix un interessant estudi sobre la darrera guerra civil mantinguda en el segle XIX entre carlins i liberals.

El treball consta de dues parts ben diferenciades. En la primera, Toledano estudia l'inici i el desenvolupament de la carlinada. Es tracta d'una detallada exposició cronològica sobre tots els aspectes i els protagonistes de la contesa.

En la segona, alguns elements fonamentals de la guerra —de la «guerra viscuda», com escriu encertadament l'autor— són analitzats en profunditat: la violència, la fiscalitat i l'univers social del carlisme.

En aquest darrer punt, resulten de gran interès les pàgines que Toledano dedica al paper del cabdillatge i a les partides carlines (p.

396-420). El conjunt és un bon llibre sobre el carlisme.

Lluís Ferran Toledano ha portat a terme, per tal d'elaborar aquesta obra, un important i meritori esforç de recerca. Les biblioteques i els arxius consultats, tant públics com privats, tant a Catalunya com a d'altres indrets d'Espanya i de l'estranger, són molt nombrosos —potser, en canvi, es troben a faltar algunes referències bibliogràfiques—. Em sembla que mereix la pena destacar l'explotació dels rics arxius municipals i comarcals catalans i, també, el treball fet amb la documentació del fons Antonio Piralà de la Real Academia de la Historia, de Madrid.

Tanmateix, en el terreny arxivístic, l'autor comet un error, que penso que cal comentar. Assegura que les seves indagacions per tal de trobar el fons carlí a Viareggio no han donat cap mena de resultat (p. 28-29). El fons, però, existeix, i és consultable a Itàlia en hores normals d'arxiu. I, de fet, alguns estudiosos dels

Borbons i del carlisme, com Wilhelmsen, Balansó, Basile Crispo o Cecchini, l'han vist i esmentat en els seus treballs. Per a l'etapa que treballa Toledano és —puc dir-ho amb el coneixement de causa de la persona que ha treballat amb aquests papers unes quantes setmanes— un fons extraordinari.

Aquest és, tanmateix, un petit detall. Un detall que no impedeix d'afirmar que *La muntanya insurgent. La tercera guerra carlina a Catalunya, 1872-1875* és un llibre molt notable i recomanable per a tots aquells que s'interessen per la història de Catalunya i del carlisme.

Malauradament, no podem dir el mateix de l'edició, imperdonablement descuidada. Aquí, evidentment, la responsabilitat és sobretot de l'entitat que s'encarrega de publicar el llibre. Les faltes d'ortografia, les estructures gramaticals no catalanes i els errors tipogràfics són abundantíssims. El CEHIS hauria de tenir una mica més de cura dels seus productes editorials. No resulta gaire coherent anar pel món donant lliçons de catalanitat i, al mateix temps, editar textos on la llengua catalana surt tan malparada. Hi ha, a vegades, amors que maten...

Jordi Canal

